

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTEKÓW

1. Nazwa

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI NOWA BYSTRZYCA

2. Czas powstania

XIV w.

9. Materiały graficzne

3. Miejscowość

NOWA BYSTRZYCA

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

województwo: **DOLNOŚLĄSKIE**

powiat: **KŁODZKI**

gmina: **BYSTRZYCA KŁODZKA**

6. Współrzędne geograficzne

50° 17' 38.595" N 16° 34' 33.488" E

7. Użytkowanie obecne

MIESZKALNE

ROLNICZE

8. Stan zachowania

3

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

NAZWY: New Wylstricz, neuen Weistriz, Newen Wylstricz, zur Newen Bylstricz, der neneun Weistriz, Neuwen Wlstricz, Neuweistriz, Weistriz Neu

HISTORIA: Pierwsze informacje o osadzie pochodzą z 1318 r. – istniało już wtedy we wsi sędziostwo. W 1571 r. znajdowało się tutaj 35 domów, tartak, młyn i kamieniołom. Po 1631 r. na wiejskim cmentarzu wzniesiono kaplicę; mieszkało tu wówczas 17 knieci i 26 zagrodników. W 1684 r. Nowa Bylstrzyca została zakupiona przez miasto Bylstrzyca Kłodzka, a w 1726 r. wybudowano kościół. W tym okresie we wsi znajdowało się 26 gospodarstw chatupniczych i zagrodniczych. Mieszkańcy trudnili się przede wszystkim rolnictwem oraz rzemiosłem. W XIX w. ożywił się ruch turystyczny, powstały dwie gospody. Mimo starań, Nowa Bylstrzyca nie stała się nigdy letniskiem, jednak od lat 70. XIX w. była jedną z większych osad w Górach Bylstrzyckich. Działy tu dwie fabryki drewnianych kołków, tartak, gorzelnia oraz papiernia. Od kolejnego dziesięciolecia notowany niewielki, ale systematyczny spadek ludności. Po 1945 r. przez jakiś wieś zachowała swój charakter rolniczo przemysłowy, obecnie dzięki bliskości Bylstrzycy Kłodzkiej pełni głównie funkcję mieszkalną oraz częściowo rolniczą. Nowa Bylstrzyca jest wsią tańcuchową z elementami wielodroźnicy (przede wszystkim w części centralnej). Zabudowę stanowią głównie budynki mieszkalne i gospodarcze z poł. XIX i pocz. XX w., często organizowane w zagrody na planie czworoboku. Część zabudowy uległa zniszczeniu, jednak historycznie ukształtowany układ ruralistyczny jest nadal widoczny.

Istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie, źródła i literatura – załącznik do karty ewidencyjnej nr 1.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypelniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

8 sierpnia 2023 r.

A. Modrzejewska

Adamina Modrzejewska

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 1

1. Miejscowość	NOWA BYSTRZYCA	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	BYSTRZYCA KŁODZKA	HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI NOWA BYSTRZYCA	ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA POSTULATY KONSERWATORSKIE ŹRÓDŁA I LITERATURA
3. Powiat	KŁODZKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		

ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:

- zatrącenie historycznie ukształtowanego układu ruralistycznego wsi
- przebudowa i niezgodne z doktryną konserwatorską prace remontowe historycznej zabytkowej zabudowy mieszkalnej i gospodarczej

POSTULATY KONSERWATORSKIE:

- rozbudowa wsi z poszanowaniem historycznego ukształtowanego układu ruralistycznego
- zachowanie dominanty w postaci wieży kościoła
- budowa nowych obiektów z zastosowaniem materiałów występujących w budownictwie lokalnym oraz z zachowaniem cech charakterystycznych dla Kotliny Kłodzkiej
- prace remontowe i modernizacyjne przy historycznej zabudowie mieszkalnej i gospodarczej należy prowadzić z zachowaniem i poszanowaniem oryginalnej substancji zabytkowej
- zachowanie i konserwacja mamej architektury sakralnej
- prace przy obiektach zabytkowych należy prowadzić w uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi

ŹRÓDŁA I LITERATURA

Dehio-Handbuch der Kunstdenkmäler in Polen Schlesien, Berlin 2005.

Knies J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1845.

Rybka-Cegielska I., Boguszewicz M., Wiśniewska D., *Studium środowiska kulturowego gminy Bystrzyca Kłodzka woj. Wałbrzyskie tom II, część I, Wrocław 1995.*

Słownik geografii turystycznej Sudetów, T. 15: Kotlina Kłodzka i Rów Górnej Nisy, Wrocław 1994.

Kartografia

Messtischblatt Habelschwerdt 5765, ok. 1936 r.

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

8 sierpnia 2023 r.

Adamina
Modrzejewska

